

Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտ 6

Օգտակար հանաձոնների հետախուզում և գնահատում

Նպատակը

---

1. Սույն ստանդարտի նպատակն է սահմանել *օգտակար հանաձոնների հետախուզման և գնահատման* առումով ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման մոտեցումները:
2. Սույն ՖՀՄՍ-ն, մասնավորապես, պահանջում է՝
  - ա) *հետախուզման և գնահատման ծախսումների* համար գոյություն ունեցող հաշվապահական հաշվառման ընթացակարգերի մասնակի բարեփոխումներ,
  - բ) *հետախուզման և գնահատման ակտիվները* ճանաչող կազմակերպություններից՝ սույն ՖՀՄՍ-ի պահանջների համաձայն դիտարկել այդ ակտիվների արժեզրկված լինելը և չափել ցանկացած արժեզրկում՝ «*Ակտիվների արժեզրկում*» ՀՀՄՍ 36 -ին համապատասխան,
  - գ) բացահայտումներ, որոնք որոշակիացնում և բացատրում են կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվություններում ներառված՝ օգտակար հանաձոնների հետախուզման և գնահատման արդյունքում առաջացած գումարները և այդ ֆինանսական հաշվետվություններն օգտագործողներին օգնում հասկանալ ցանկացած հետախուզման և գնահատման ակտիվների ճանաչումից սպասվող ապագա դրամական հոսքերի մեծությունը, ժամկետներն ու որոշակիությունը:

Գործողության ոլորտը

---

3. Կազմակերպությունը պետք է սույն ՖՀՄՍ-ը կիրառի իր կողմից կատարված հետախուզման և գնահատման ծախքերի համար:
4. Սույն ՖՀՄՍ-ը չի կարգավորում օգտակար հանաձոնների հետախուզմամբ և գնահատմամբ զբաղվող կազմակերպությունների հաշվապահական հաշվառման այլ խնդիրներ:
5. Կազմակերպությունը չպետք է սույն ՖՀՄՍ-ը կիրառի հետևյալ կատարված ծախքերի համար՝
  - ա) նախքան օգտակար հանաձոնների հետախուզումն ու գնահատումն իրականացված ծախքերի, օրինակ՝ այն ծախքերի, որոնք կազմակերպությունը կրել է նախքան համապատասխան տարածքն ուսումնասիրելու իրավունքների ձեռքբերումը,

- բ) այն ծախքերի, որոնք կատարվել են օգտակար հանաձոյի արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիությունն ու առևտրային կենսունակությունը ցուցադրելուց հետո:

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների ճանաչումը

ՀՀՄՍ 8-ի 11-րդ և 12-րդ պարագրաֆներից ժամանակավոր ազատում

6. Հետախուզման և գնահատման ակտիվները ճանաչող կազմակերպությունն իր հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը մշակելիս պետք է կիրառի «Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն, փոփոխություններ հաշվապահական հաշվառման գնահատումներում և սխալներ» ՀՀՄՍ 8-ի 10-րդ պարագրաֆը:
7. ՀՀՄՍ 8-ի 11-րդ և 12-րդ պարագրաֆները սահմանում են պարտադիր պահանջների հիմքերը և այն մոտեցումները, որոնք ղեկավարությունը, հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն մշակելիս, պարտավոր է հաշվի առնել ցանկացած երևույթի համար, եթե վերջինիս համար որևէ այլ ՖՀՄՍ-ով կիրառման առանձնահատկություն սահմանված չէ: Պայմանով, որ 9-րդ և 10-րդ պարագրաֆները պահպանվում են, սույն ՖՀՄՍ-ը կազմակերպություններին ազատում է վերոհիշյալ պարագրաֆների կիրառումից հետախուզման և գնահատման ակտիվների ճանաչման և չափման համար հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն մշակելիս:

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների չափումը

Չափումը ճանաչման պահին

8. Հետախուզման և գնահատման ակտիվները պետք է չափվեն սկզբնական արժեքով (ինքնարժեքով):

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների սկզբնական արժեքի բաղկացուցիչները

9. Կազմակերպությունը պետք է քաղաքականություն սահմանի՝ որոշելու համար, թե հատկապես որ ծախքերն են ճանաչվում որպես հետախուզման և գնահատման ակտիվներ, և հետևողականորեն կիրառի այդ քաղաքականությունը: Նշված որոշումները կայացնելիս կազմակերպությունը պետք է հաշվի առնի այն աստիճանը, որով ծախքը կարող է վերագրվել որոշակի օգտակար հանաձոյների հայտնաբերմանը: Ստորև բերված են ծախքերի օրինակներ, որոնք կարող են ներառվել հետախուզման և գնահատման ակտիվների սկզբնապես չափման մեջ (թվարկումն ավարտուն չէ՝)

- ա) հետախուզման իրավունքների ձեռքբերում,

- բ) տոպոգրաֆիական, երկրաբանական, երկրաքիմիական և երկրաֆիզիկական ուսումնասիրություններ,
  - գ) հետախուզական հորատում,
  - դ) հորատանցում,
  - ե) նմուշարկում,
  - զ) օգտակար հանածոների արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիության ու առևտրային կենսունակության գնահատման հետ կապված գործառնություններ:
10. Օգտակար հանածոների մշակման հետ կապված ծախքերը չպետք է ճանաչվեն որպես հետախուզման և գնահատման ակտիվներ: Մշակման արդյունքում առաջացած ակտիվների ճանաչման համար պետք է առաջնորդվել *«Հիմունքների»*¹ և *«Ոչ նյութական ակտիվներ»* ՀՀՄՍ 38-ի պահանջներով:
11. Համաձայն *«Պահուստներ, պայմանական պարտավորություններ և պայմանական ակտիվներ»* ՀՀՄՍ 37-ի՝ կազմակերպությունը ճանաչում է օգտակար հանածոների հետախուզում և գնահատում իրականացնելու հետևանքով որոշակի ժամանակահատվածում կրած ցանկացած պարտականություն ապամոնտաժման և տարածքի վերականգնման գծով:

Չափումը ճանաչումից հետո

12. Ճանաչումից հետո կազմակերպությունը հետախուզման և գնահատման ակտիվների նկատմամբ պետք է կիրառի սկզբնական արժեքի (ինքնարժեքի) մոդելը կամ վերագնահատման մոդելը: Եթե կիրառվում է վերագնահատման մոդելը (կա՛մ *«Հիմնական միջոցներ»* ՀՀՄՍ 16-ի, կա՛մ *«Ոչ նյութական ակտիվներ»* ՀՀՄՍ 38-ի պահանջներին համապատասխան), ապա այն պետք է համահունչ լինի այդ ակտիվների դասակարգմանը (տե՛ս պարագրաֆ 15-ը):

Փոփոխություններ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունում

13. Կազմակերպությունը կարող է փոփոխել հետախուզման և գնահատման ծախքերին վերաբերող իր հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը, եթե այդ փոփոխությունները նրա ֆինանսական հաշվետվությունները կդարձնեն ավելի տեղին՝ օգտագործողների տնտեսական որոշումների կայացման կարիքների համար, և ոչ պակաս արժանահավատ, կամ ավելի արժանահավատ ու ոչ պակաս տեղին՝ այդ կարիքների բավարարման համար: Կազմակերպությունը արժանահավատության և

¹ *«Հիմունքներ»*-ին կատարված հղումը վերաբերում է ՀՀՄՍԿ-ի *«Ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ներկայացման հիմունքներ»*-ին, որն ընդունվել է ՀՀՄՍԽ-ի կողմից 2001 թվականին: 2010 թվականի սեպտեմբերին ՀՀՄՍԽ-ն փոխարինեց *«Հիմունքները»* *«Ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ներկայացման հայեցակարգային հիմունքներով»*:

տեղին լինելու հանգամանքի վերաբերյալ դատողությունները պետք է կատարի՝ օգտվելով ՀՀՄՍ 8-ի չափանիշներից:

14. Հետախուզման ու գնահատման ծախսերին վերաբերող հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության մեջ կատարած փոփոխությունները հիմնավորելու նպատակով՝ կազմակերպությունը պետք է ցուցադրի, որ այդ փոփոխություններն իր ֆինանսական հաշվետվություններն ավելի են մոտեցրել ՀՀՄՍ 8-ի չափանիշների բավարարմանը, բայց պարտադիր չէ, որ այդ փոփոխությունները լիովին համապատասխանեն նշված չափանիշներին:

Ներկայացում

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների դասակարգում

15. Կազմակերպությունը հետախուզման և գնահատման ակտիվները պետք է դասակարգի որպես նյութական կամ ոչ նյութական՝ ձեռք բերված ակտիվների բնույթին համապատասխան, և հետևողականորեն կիրառի այդ դասակարգումը:
16. Որոշ հետախուզման և գնահատման ակտիվներ դիտարկվում են որպես ոչ նյութական (օրինակ՝ հորատման իրավունքները), մինչդեռ մյուսները նյութական են (օրինակ՝ փոխադրամիջոցները և հորատման սարքավորումները): Այն դեպքում, երբ որևէ ոչ նյութական ակտիվ մշակելիս նյութական ակտիվ է սպառվում, սպառումն արտացոլող գումարը ներառվում է այդ ոչ նյութական ակտիվի սկզբնական արժեքում: Այնուամենայնիվ, ոչ նյութական ակտիվի մշակման ժամանակ նյութական ակտիվի օգտագործումն այդ նյութական ակտիվը չի վերափոխում ոչ նյութականի:

Հետախուզման և գնահատման ակտիվների վերադասակարգում

17. Հետախուզման և գնահատման ակտիվն այլևս չի կարող դասակարգվել որպես այդպիսին, եթե արդեն ապացուցելի է օգտակար հանածոյի արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիությունն ու առևտրային կենսունակությունը: Հետախուզման և գնահատման ակտիվների արժեզրկված լինելը պետք է դիտարկվի, ինչպես նաև արժեզրկումից առաջացած ցանկացած կորուստ պետք է ճանաչվի նախքան վերադասակարգումը:

Արժեզրկում

Ճանաչումը և չափումը

18. Հետախուզման և գնահատման ակտիվների արժեզրկված լինելը պետք է դիտարկվի, երբ փաստերից և հանգամանքներից բխում է, որ հետախուզման և գնահատման ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը կարող է գերազանցել դրա փոխհատուցման գումարը: Երբ առկա են փաստեր և հանգամանքներ, որ հաշվեկշռային արժեքը գերազանցում է

փոխհատուցման գումարը, կազմակերպությունը պետք է չափի, ներկայացնի և բացահայտի արժեզրկումից առաջացած ցանկացած կորուստ՝ ՀՀՄՍ 36-ին համապատասխան՝ բացառությամբ ներքոհիշյալ 21-րդ պարագրաֆում նշվածից:

19. Միայն հետախուզման և գնահատման ակտիվների համար դրանց հնարավոր արժեզրկված լինելու հանգամանքը որոշելիս ՀՀՄՍ 36-ի 8-17 պարագրաֆների կիրառման փոխարեն կիրառվում է սույն ՖՀՄՍ-ի 20-րդ պարագրաֆը: 20-րդ պարագրաֆում օգտագործվում է «ակտիվներ» տերմինը, բայց այն հավասարապես կիրառվում է թե՛ առանձին հետախուզման և գնահատման ակտիվների, և թե՛ առանձին դրամաստեղծ միավորների համար:
20. Ներքոհիշյալ մեկ կամ մի քանի փաստերի և հանգամանքների առկայությունը վկայում է, որ կազմակերպությունն իր հետախուզման և գնահատման ակտիվների համար պետք է արժեզրկման ստուգում իրականացնի՝ (թվարկումն ավարտուն չէ)
- ա) երբ տվյալ ժամանակաշրջանում լրացել է կամ մոտ ապագայում պետք է լրանա այն ժամկետը, որի ընթացքում կազմակերպությունը իրավունք ունի հետախուզելու համապատասխան տարածքը, և չի սպասվում, որ այն կերկարաձգվի,
  - բ) երբ համապատասխան տարածքում օգտակար հանածոների հետագա հետախուզման և գնահատման հիմնական ծախքը ոչ բյուջետավորված է, և ոչ էլ պլանավորված,
  - գ) երբ համապատասխան տարածքում օգտակար հանածոների հետախուզումը և գնահատումը չի հանգեցրել օգտակար հանածոների առևտրային առումով կենսունակ քանակությունների հայտնաբերմանը, և կազմակերպությունը որոշել է այլևս չշարունակել այդ տարածքում նմանատիպ գործունեությունների իրականացումը,
  - դ) երբ բավականաչափ տվյալներ կան վկայելու, որ, չնայած համապատասխան տարածքում հնարավոր է անցնել օգտակար հանածոների մշակմանը, հետախուզման և գնահատման ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը հաջող մշակման կամ վաճառքի դեպքում անհավանական է, որ ամբողջովին կփոխհատուցվի:

Այսպիսի ցանկացած դեպքում կամ նմանատիպ դեպքերում կազմակերպությունը պետք է իրականացնի արժեզրկման ստուգում՝ համաձայն ՀՀՄՍ 36-ի: Համաձայն ՀՀՄՍ 36-ի՝ արժեզրկումից առաջացած ցանկացած կորուստ պետք է ճանաչվի որպես ծախս:

Մակարդակի որոշումը՝ հետախուզման և գնահատման ակտիվների արժեզրկված լինելը դիտարկելու համար

21. Կազմակերպությունը պետք է սահմանի հետախուզման և գնահատման ակտիվների՝ ըստ առանձին դրամաստեղծ միավորների կամ դրամաստեղծ միավորների խմբերի բաշխման հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն՝ այդ ակտիվների ար-

ժեզրկված լինելու դիտարկումն իրականացնելու համար: Յուրաքանչյուր դրամաստեղծ միավոր կամ դրամաստեղծ միավորների խումբ, որին բաշխված է հետախուզման և գնահատման ակտիվը, չպետք է ավելի մեծ լինի, քան գործառնական սեզմենտը՝ «*Գործառնական սեզմենտներ*» ՖՀՄՍ 8-ի համաձայն սահմանված:

22. Հետախուզման և գնահատման ակտիվների արժեզրկման ստուգման նպատակների համար կազմակերպության կողմից որոշված մակարդակը կարող է ընդգրկել մեկ կամ մի քանի դրամաստեղծ միավորներ:

Բացահայտում

---

23. Կազմակերպությունը պետք է բացահայտի տեղեկատվություն, որը որոշակիացնում և բացատրում է օգտակար հանաճոների հետախուզման և գնահատման արդյունքում առաջացած՝ իր ֆինանսական հաշվետվություններում ճանաչված գումարները:
24. 23-րդ պարագրաֆի պահանջներին համապատասխանելու համար կազմակերպությունը պետք է բացահայտի՝
- ա) հետախուզման և գնահատման ծախքերին վերաբերող իր հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը, ներառյալ հետախուզման և գնահատման ակտիվների ճանաչման չափանիշները,
  - բ) ակտիվների, պարտավորությունների, եկամուտների և ծախսերի գումարները, ինչպես նաև օգտակար հանաճոների հետախուզման և գնահատման հետևանքով առաջացած գործառնական և ներդրումային դրամական հոսքերը:
25. Կազմակերպությունը հետախուզման և գնահատման ակտիվները պետք է ներկայացնի որպես ակտիվների առանձին դաս և բացահայտումները կատարի՝ հիմնվելով կա՛մ ՀՀՄՍ 16-ի, կա՛մ ՀՀՄՍ 38-ի պահանջների վրա՝ կախված այն հանգամանքից, թե ինչպես են դասակարգվել այդ ակտիվները:

Ուժի մեջ մտնելը

---

26. Կազմակերպությունը պետք է սույն ՖՀՄՍ-ը կիրառի 2006 թվականի հունվարի 1-ից կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: Ավելի վաղ կիրառումը խրախուսվում է: Եթե կազմակերպությունը սույն ՖՀՄՍ-ը կիրառում է մինչև 2006 թվականի հունվարի 1-ը սկսվող ժամանակաշրջանների համար, ապա այդ փաստը պետք է բացահայտվի:

Անցումային դրույթներ

---

27. Եթե 2006 թվականի հունվարի 1-ից առաջ ընկած տարեկան հաշվետու ժամանակաշրջաններին վերաբերող համադրելի տեղեկատվություն ներկայացնելու՝ 18-րդ պարագրաֆի որևէ կոնկրետ պահանջի կատարումն անիրագործելի է, ապա

կազմակերպությունը պետք է բացահայտի այդ փաստը: ՀՀՄՍ 8-ում բացատրվում է «անիրագործելի» տերմինը:

Հավելված Ա

Մահմանված տերմիններ

Սույն հավելվածը հանդիսանում է սույն ՖՀՄՍ-ի անբաժանելի մասը:

հետախուզման և գնահատման ակտիվներ	Որպես ակտիվ ճանաչված հետախուզման և գնահատման ծախքերն են՝ կազմակերպության հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությանը համապատասխան:
հետախուզման և գնահատման ծախքեր	Կազմակերպության՝ օգտակար հանաձոների հետախուզման և գնահատման հետ կապված ծախքերն են նախքան օգտակար հանաձոների արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիությունն ու առևտրային կենսունակությունը ցուցադրելը:
օգտակար հանաձոների հետախուզում և գնահատում	Որոշակի տարածքում հետախուզումներ իրականացնելու իրավունքների ձեռքբերման պարագայում օգտակար հանաձոների՝ ներառյալ հանքանյութերի, նավթի, բնական գազի և նմանատիպ չվերականգնվող ռեսուրսների որոնումն է, ինչպես նաև օգտակար հանաձոների արդյունահանման տեխնիկական իրագործելիության ու առևտրային կենսունակության որոշումը: